

MOTION TILL SAMETINGET

M531

Datum: 2017-10-04

Motionen gäller: Naturens rättigheter

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Bakgrund

Det samiska folket ser idag hur exploateringar och klimatförändringar hotar våra marker, vatten, vår kultur och våra kommande generationers livsmiljöer. Det här är en oro vi delar med urfolk världen över. Vi ser ständigt hur långsiktigt hållbara livsmiljöer får stå tillbaka för kortsiktiga vinstintressen och exploatörer samt för de som inte tar hotet från klimatförändringarna på allvar. Det handlar om våra barn och barnbarns möjligheter att leva ett gott, hälsosamt liv, även i framtiden.

De levande systemen och därmed också den mänskliga civilisationen är idag hotade på global skala. I det nuvarande västerländska juridiska systemet ses naturen primärt som egendom, rättslösa objekt som kan köpas och säljas. Detta får stora konsekvenser på allt levande som är beroende av naturen och där röster från de som drabbas av t.ex. gruvetableringar i vattensystem och andra exploateringar tystas ned eller väger lätt. Vi ser alltför ofta hur stater och bolag bortser från internationellt erkända urfolksrättigheter. Vi måste t.ex. ständigt påminna om vår rätt till FPIC, Free Prior and Informed Consent. I Sametinget har vi flera antagna program som anknyter till dessa perspektiv; t.ex. Sametingets syn på mineraler och gruvor i Sápmi, Eallinbiras och Árbediehtu.

Parallellt med att hävda våra urfolksrättigheter är det viktigt att alliera oss med globala rörelser som värnar Moder Jord och förespråkar mera långsiktiga perspektiv och med respekt för urfolks rättigheter.

Naturens rättigheter

Naturens rättigheter handlar om att erkänna att våra ekosystem med dess växter, djur, vattendrag och landskapsformationer har rättigheter i kraft av att de existerar. Detta innebär ett paradigmskifte i det västerländska samhället och juridiska system. För oss urfolk är dock detta inte något nytt, utan helt naturligt med en natursyn där vi är en del av den. Att den kopplingen är så djup och grundläggande, att vi är beroende av ekosystemen och naturen.

Rörelsen för naturens rättigheter har på mindre än ett årtionde gått från en relativt marginell företeelse till att nu finnas representerad i många länder. Idéerna har fått konkret genomslag inom flera institutioner och juridiska regelverk. Här vore det viktigt om Sametinget och det samiska folket kunde visa sitt stöd och partnerskap, då vi representerar urfolket i Europa.

Globalt börjar ramverket naturens rättigheter mer och mer användas praktiskt som styrmedel runt om i världen. Detta sker på olika nivåer runt om i världen. Några exempel är: Buen Vivir i Latinamerika, floden Whanganui i Nya Zeeland som tillerkänts status som en juridisk person, efter en mer än hundra år lång kamp som Maorifolket iwi fört för att skydda floden. Den har också tilldelats två juridiska ombud, ett från staten och ett från iwi-

folket. Det finns även lokala författningar i USA där omkring 200 lokalsamhällen antagit lokala författningar om ekosystems rättigheter, som respons på hot om exploatering för olja och gas, industriellt jordbruk med mera. Författningarna ger lokalsamhällen och ekosystem rättigheter före juridiska personer som företag.

År 2008 antog Ecuador som första land i världen en grundlag som inkluderade naturens och Moder Jords (Pachamamas) inneboende rättigheter. Två år senare, år 2010, antogs i Bolivia en Deklaration om Moder Jords rättigheter som senare lades fram i FN:s generalförsamling. Samma år antog staten Bolivia en lag om Moder Jords rättigheter. Denna utveckling är en del av en alternativ utvecklingsmodell som föreslagits av de andinska urfolken; Buen Vivir, eller det goda livet. Buen Vivir kännetecknas av harmoni, jämvikt och ömsesidig respekt med allt som existerar på Jorden.

Bilaga:

Informationsblad om Naturens rättigheter samt deklarationen om Moder Jords rättigheter.

Yrkande:

- Att Sametingets plenum stödjer en plattform för samverkan kring naturens rättigheter.
- Att Sametinget uttalar stöd för deklarationen om Moder Jords rättigheter.

Giron 4 oktober 2017

Mona Persson
Jakt- och fiskesamerna

Mona Persson

Marie Persson Njajta
Landspartiet Svenska Samer

Marie Persson Njajta

Erik-Oscar Oscarson
Landspartiet Svenska Samer

Erik-Oscar Oscarson

Anna Johansson

Anna Johansson

Torbet Stenberg

Mijgen Geagnoe

Veronika Håkansson

Daniel Holst

Stefan Mikaelsson

Mijgen Geagnoe

STEFAN MIKAELSSON

Agnete Ring

Lars-Paul Kraik

Olav Sedha

Albmuet

Naturens rättigheter

– en idé vars tid har kommit

Vad är naturens rättigheter?

De levande systemen och därmed också den mänskliga civilisationen är idag hotade på global skala. Samtalet om hur vi kan hantera detta har pågått under en längre tid utan att utvecklingen i stort har ändrat riktning. Vi fortsätter att hantera symtom på inbyggda systemfel. För att uppnå en hälsosam mänsklig närvaro på Jorden behöver vi gå till roten av problemet: relationerna mellan mänskligheten och annat levande. Idag är en global rörelse för ett skifte i dessa relationer under framväxande. Rörelsen för naturens rättigheter har på mindre än ett årtionde gått från en relativt marginell företeelse till att nu finnas representerad i många länder. Idéerna har fått konkret genomslag inom flera institutioner och juridiska regelverk.

”Precis som människor har rättigheter, så har också alla andra Moder Jords varelser rättigheter som är specifika för deras tillstånd och lämpade för deras roll och funktion inom de samhällen där de existerar.”

UR DEKLARATIONEN FÖR MODER JORDS RÄTTIGHETER

NATUREN SOM EGENDOM

I vårt nuvarande juridiska system ses naturen primärt som egendom, rättslösa objekt som kan köpas och säljas. I realiteten betyder detta en relation där människan är härskare och resten av naturen slav. Dagens miljölagstiftning reglerar hur hårt vi ska få behandla denna slav. Det är en syn på människa-natur-relationen som har sina rötter långt tillbaka i historien. Den börjar växa fram under antiken och förstärks successivt genom medeltidens hierarkiska teologi och senare genom den vetenskapliga revolutionens mekanistiska världsbild, som ser naturen som en själlös maskin. Människan anses genom sin förmåga till rationalitet vara upphöjd över och separerad från resten av naturen.

JORDLIG RÄTTSFILOSOFI

Naturens rättigheter utmanar denna mer än 2000-åriga tankegång om naturen som underordnad människan. Naturens rättigheter bygger på vad kulturhistorikern Thomas Berry kallat Earth Jurisprudence – jordlig rättsfilosofi – som betonar att de mänskliga samhällenas juridiska system är en del av jordens större ekologiska system. Vi är inte separerade från resten av naturen, utan en del av den. Våra mänskliga lagar behöver därför utgå ifrån och vara anpassade till naturens större lagar. Lagen i denna jordliga rättsfilosofi handlar inte enbart om relationer mellan människor, utan om att etablera respektfulla relationer till alla varelser i jordens stora livsgemenskap och till planeten som helhet. Jordens ekosystem och livsformer ses som subjekt med inneboende rättigheter.

PARADIGMSKIFTE

Att se resten av naturen som subjekt kan tyckas verklighetsfrämmande. Det är dock en vanlig tanke på många håll i världen, exempelvis i österländska icke-dualistiska filosofier och bland många av världens ursprungsfolk. Även i västerlandets historia har ett sådant synsätt funnits representerat som en filosofisk underström genom personer som Franciscus av Assisi, Hildegard av Bingen, Spinoza med flera. Det är också en syn som överensstämmer med nya vetenskapliga perspektiv inom kvantfysik, ekologi och systemteori, där naturen i ökande grad uppfattas som en självorganiserande och oförutsägbar helhet, där allting hänger ihop med allting annat.

Att erkänna att våra ekosystem med dess växter, djur, vattendrag och landskapsformationer har rättigheter i kraft av att de existerar innebär ett paradigmskifte för vårt västerländska samhälle och juridiska system. Rörelsen för naturens rättigheter utmanar idén om vår dominans i förhållande till naturen. Genom att erkänna naturens rättigheter kan även andra levande entiteter än människor vara juridiska personer och vi som medborgare får möjligheten och ansvaret att tala för dessa i rättssamhällets instanser. Eftersom naturens rättigheter innebär ett skifte i relationerna mellan människa och natur, är det en av de viktigaste och mest transformerande idéerna för en hälsosam mänsklig närvaro på planeten Jorden.

Hur används naturens rättigheter idag?

Ramverket naturens rättigheter börjar mer och mer användas praktiskt som styrmedel.

Detta sker på olika nivåer runt om i världen. Här är några exempel.

NATIONELLT: Buen Vivir i Latinamerika

År 2008 antog Ecuador som första land i världen en grundlag som inkluderade naturens och Moder Jords (Pachamamas) inneboende rättigheter. Två år senare, år 2010, antogs i Bolivia en Deklaration om Moder Jords rättigheter som senare lades fram i FN:s generalförsamling. Samma år antog staten Bolivia en lag om Moder Jords rättigheter. Denna utveckling är en del av en alternativ utvecklingsmodell som föreslagits av de andinska urfolken; *Buen Vivir*, eller det goda livet. *Buen Vivir* kännetecknas av harmoni, jämvikt och ömsesidig respekt med allt som existerar på Jorden.

LOKALT: Lokala författningar i USA

I USA har omkring 200 lokalsamhällen antagit lokala författningar om ekosystems rättigheter, som respons på hot om exploatering för olja och gas, industriellt jordbruk med mera. Författningarna ger lokalsamhällen och ekosystem rättigheter före juridiska personer som företag. Det hittills största exemplet är Pittsburg i Pennsylvania. Nu föreslås naturens och lokalsamhällets rättigheter även på delstatsnivå, som tillägg till konstitutionen i t ex Colorado och New Hampshire.

EKOSYSTEM: En flod i Nya Zeeland

I Nya Zeeland har floden Whanganui tillerkänts status som en juridisk person, ett subjekt, efter en mer än hundra år lång kamp som Maorifolket iwi fört för att skydda floden. Den har också tilldelats två juridiska ombud, ett från staten och ett från iwi-folket.

INTERNATIONELLT: Ekocidlagstiftning

En världsvid rörelse argumenterar för att införa ekocid – livsmiljöförstörelse – som ett internationellt brott inom FN:s Romstadga (som reglerar verksamheten vid Internationella Brottmålsdomstolen i Haag). Ekocidlagstiftningen är en straffrättslig implementering av naturens rättigheter.

PARLAMENTARISKT: Green Party i England och Wales

I februari 2016 antog The Green Party i England och Wales en politisk plattform för naturens rättigheter, där det bland annat fastslås att: *Staten skall försvara och upprätthålla naturens rättigheter. Människor och samhällen ska ha befogenhet att försvara och upprätthålla naturens rättigheter för upplevda brott, som sedan kommer att bedömas genom rättssystemet.*

Denna orientering kring naturens rättigheter är skriven av Henrik Hallgren och Pella Thiel för Lodyn och End Ecocide Sverige.

www.lodyn.se www.endecocide.se

UTKAST TILL:

Allmän deklaration om Moder Jords rättigheter

FÖRORD

Vi, jordens folk:

Vi anser att vi alla är del av Moder Jord, en odelbar livsgemenskap som består av varelser som är beroende av varandra, står i relation till varandra och bär ett gemensamt öde.

Vi erkänner med tacksamhet att Moder Jord är källan till liv, mat, kunskap och att hon förser oss med allt det vi behöver för att leva väl.

Vi erkänner att det kapitalistiska systemet och alla former av skövling, utsugning, övergrepp och förgiftning har förorsakat stor förstörelse, degradering och förändring av Moder Jord. Detta har utsatt livet som vi idag känner det för fara och orsakat fenomen som klimatförändringarna.

Vi är övertygade om att i en livsgemenskap där vi är beroende av varandra är det inte möjligt att endast erkänna människor rättigheter utan att orsaka obalans för Moder Jord.

Vi slår fast att för att garantera de mänskliga rättigheterna är det nödvändigt att erkänna och försvara Moder Jords rättigheter och rättigheterna för alla de varelser som utgör henne. Vi slår också fast att det finns kulturer, praktiker och lagar som redan gör detta.

Vi är medvetna om brådskan att vidta betydande kollektiva åtgärder för att omforma de strukturer och system som orsakar klimatförändringar och andra hot mot Moder Jord.

Vi kungör denna allmänna deklaration om Moder Jords rättigheter och vi uppmanar Förenta Nationernas generalförsamling att anta den som en gemensam avsikt för världens alla folk och nationer. Såväl individer som institutioner ska ta ansvar för att genom undervisning, utbildning och medvetandegörande, med respekt för de rättigheter som denna deklaration erkänner och genom snara och progressiva medel och mekanismer av nationell och internationell karaktär, främja deklarationens verkningsfulla erkännande och allmänna tillämpning bland världens alla folk och stater.

ARTIKEL 1: MODER JORD

1.
Moder Jord är en levande varelse.
2.
Moder Jord är en unik, odelbar och självreglerande gemenskap som består av varelser med inbördes relationer och som uppbär, innehåller och återskapar alla de varelser som utgör henne.
3.
Varje varelse definieras genom sina förhållanden som en integrerad del av Moder Jord.
4.
Moder Jords inneboende rättigheter är omistliga eftersom de härstammar från samma källa.
5.
Moder Jord och alla de varelser som utgör henne är innehavare av alla de inneboende rättigheter som erkänns i denna deklaration utan någon som helst åtskillnad vad gäller organiska och oorganiska varelser, arter, ursprung, användning för människor eller vilken annan status som helst.

6.

Precis som människor har rättigheter, så har också alla andra Moder Jords varelser rättigheter som är specifika för deras tillstånd och lämpade för deras roll och funktion inom de gemenskaper där de existerar.

7.

Varje varelses rättigheter begränsas av andra varelsers rättigheter och varje konflikt mellan deras rättigheter bör lösas på så vis att Moder Jords integritet, balans och hälsa bibehålls.

ARTIKEL 2: MODER JORDS INNEBOENDE RÄTTIGHETER

Moder Jord och alla de varelser som utgör henne har följande inneboende rättigheter:

1.

Rätt till liv och att existera

2.

Rätt att respekteras

3.

Rätt till sin biokapacitets återställning och fortsättning på sina livscyklar och livsprocesser, fria från mänsklig påverkan

4.

Rätt att behålla sin identitet och integritet som olika och självreglerande varelser med relationer till andra varelser

5.

Rätt till vatten som källa till liv

6.

Rätt till ren luft

7.

Rätt till fullständig hälsa

8.

Rätt att slippa föroreningar, avgaser, gifter och radioaktivt avfall

9.

Rätt att inte förändras genetiskt och modifieras i sin struktur på ett sätt som hotar dess integritet eller levnads- och funktionssätt

10.

Rätt till en fullständig och snar ersättning för brott till följd av mänsklig aktivitet mot de rättigheter som erkänns i denna deklaration

Varje varelse har rätt till en plats och till att utföra sin roll i Moder Jord för sitt harmoniska funktionssätt.

Alla varelser har rätt att må väl och leva fria från tortyr eller ondsint behandling från människor.

ARTIKEL 3: MÄNNISKORNAS SKYLDIGHETER GENTEMOT MODER JORD

Alla människor är skyldiga att respektera och leva i harmoni med Moder Jord.

Människor, alla stater och alla offentliga och privata institutioner bör:

1.

Agera i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som erkänns i denna deklaration

2.

Erkänna och främja tillämpningen och den fulla implementeringen av de rättigheter

och skyldigheter som denna deklaration etablerar

3.

Främja och delta i lärandet, analysen, tolkningen och kommunikationen om hur man kan leva i harmoni med Moder Jord i enlighet med denna deklaration

4.

Garanterar att sökandet efter människans välmående bidrar till Moder Jords välmående, nu och i framtiden

5.

Skapa och fullskaligt tillämpa normer och lagar för att skydda och bevara Moder Jords rättigheter

6.

Respektera, skydda, bevara och var helst det är nödvändigt återställa integriteten hos Moder Jords livscyklar, livsprocesser och balans

7.

Garanterar att de skador orsakade av människors brott mot de inneboende rättigheter som erkänns i denna deklaration åtgärdas och att de ansvariga visar att de återställer Moder Jords integritet och hälsa

8.

Stärka människor och institutioner för att försvara rättigheterna för Moder Jord och alla de varelser som utgör henne

9.

Vidta försiktighets- och restriktionsåtgärder för att förhindra att mänskliga aktiviteter leder till artutrotning, förstörelse av ekosystem eller förändring av ekologiska cykler

10.

Garanterar fred och förstöra kärnvapen, kemiska vapen och biologiska vapen

11.

Främja och stödja respektfulla praktiker gentemot Moder Jord och alla de varelser som utgör henne enligt deras egna kulturer, traditioner och vanor

12.

Främja ekonomiska system som är i harmoni med Moder Jord och i enlighet med de rättigheter som erkänns i denna deklaration

ARTIKEL 4: DEFINITIONER

Termen "varelse" inkluderar ekosystem, naturgemenskaper, varelser och alla andra naturenheter som existerar som en del av Moder Jord.

Ingenting i denna deklaration kan begränsa erkännandet av andra inneboende rättigheter hos alla varelser eller hos någon speciell varelse.

UTKASTET Formulerades ursprungligen i Folktribunalen mot Klimatförändringar 2009 för att sedan utvecklas under Folkens Världskonferens om Klimatförändringar 2010 där den godkändes av de 35 000 närvarande folkrörelserepresentanter: <http://www.movimientos.org/conferenciamundialpueblos/>

2011 överlämnades dokumentet av den bolivianska regeringen inför FN. I april 2009 hade den bolivianska regeringen även sett till att jordens dag ändrade namn till MODER JORDS DAGEN och att den 22 april erkändes som dagen för Naturens Rättigheter.

ÖVERSÄTTNING: Hansalbin Sältenberg för GLOKALA FOLKHÖGSKOLAN och används aktivt i undervisningen av bl.a FÄRNEBO FOLKHÖGSKLAN